Kongres ,

"Eerst als iets weg is, leer je het goed kennen".

Dat is het woord van een dichter. Ik ben zo vrij het te betrekken op het kabinet, dat zijn werk op 19 december moest beëindigen nadat het op 22 maart vorig jaar reeds vleugellam was geschoten. Geen onfeilbaar kabinet, dat eerste kabinet met een progressieve meerderheid in ons land.

Wel een kabinet dat voor veel meer mensen veel meer is gaan betekenen, dan ik ooit voor mogelijk had gehouden.

In deze zaal, op 5 november, heb ik mij verantwoord voor het besluit een opdracht terug te geven, nadat het CDA een beslissend voorstel voor een kabinet met PvdA en D'66 had verworpen. Vandaag wil ik in de eerste plaats die tallozen dank zeggen, die door hun kritische steun, hun vertrouwen, hun niet aflatend enthousiasme het werk van het eerste kabinet-den Uyl mogelijk hebben gemaakt. En die meer dan 2000 mensen, die mij rond het aftreden van dit kabinet hebben geschreven hoe jammer zij het vonden, maar ook hoe dankbaar zij waren en vol vertrouwen dat, wat is losgemaakt in de Nederlandse samenleving, niet verloren zal gaan.

Voor de één is dat, wat gebeurd is om de mensen met de lage inkomens eindelijk een keer voorop te laten gaan in de verbetering van hun levenspeil; voor de ander dat driftig gewerkt is aan een begin van hervorming van de machtsverhoudingen in de wereld en om de landen van armoede en uitputting een teken van hoop te geven. Voor een derde was dat wellicht de huursubsidie; voor een vierde, dat er meer openheid en openbaarheid is gekomen, een klimaat van grotere geestelijke vrijheid.

Maar voor allen geldt wat de mensen op 25 mei zo massaal naar de stembus heeft gedreven: een regering van gewone mensen, waarin men zichzelf herkennen kon, een beleid onderweg om ongelijkheid en achterstelling op te heffen.

En partijgenoten, laat niemand menen dat het kabinet van Agt-Wiegel, als het zegt het beleid van het kabinet den Uyl voort te willen zetten, zo'n beetje hetzelfde is. Geloof niet dat een kabinet met de VVD ook maar in de verte een zelfde beleid zou kunnen of willen voeren.

Hoe naarstig die grauwsluier ook gelegd is, hoe bijna nederig Aantjes pleit voor kontinulteit, dit is een rechts kabinet en dat zal blijken ook.

Het kabinet hult zich in vriendelijkheden. Bijna zou je nu van het CDA moeten geloven

dat er geen beter beleid was dan dat van het kabinet, dat in december zo vakkundig om hals werd gebracht. De sfeer die wordt opgeroepen is duidelijk: het CDA verandert niet, laat het maar aan ons over, zonder die drammerige PvdA zullen we het mooi rustig houden. De depolitisering vervangt de politieke keuzen. En de verkiezingen, de kiezers en de politiek leggen het loodje.
Hoe meer mist verspreid wordt, hoe meer mensen zullen geloven dat het toch niets uitmaakt of je nu van de hond of van de kat gebeten wordt.

De verschillen zijn immers niet zo groot. Nooit zijn de smalle marges zo vaak verkeerd geciteerd als in de aanloop van dit kabinet en zelden werden de tegenstellingen zo verdonkeremaand. Maar politieke keuzen zijn wél belangrijk. En wat in ons land op het spel staat, is van ingrijpende betekenis voor het leven van de mensen. Maar ook de rol van ons land in Europa en in de wereld is in geding.
Ik kom van een bijeenkomst van de Socialistische Internationale in Hamburg.
Het was de dag,waarop Anwar Sadat in Hamburg uitstapte. Houdt hij vol, zijn de Israëliërs bereid in beweging te komen? Een mislukking zou afschuwelijk zijn.
Gevechten tussen Ethiopië en Somalië, oorlog in de Hoorn van Afrika?
Dan zijn er gelukkig de socialistische partijen van Latijns Amerika. Een sterke delegatie van de Braziliaanse socialistische partij in ballingschap.
En Michael Manly, de socialistische minister-president van Jamaica.
In een indrukwekkende toespraak, midden in een werkgelegenheidsdebat,legt hij het verband tussen ons werkgelegenheidsprobleem en het hunne. Wij kampen landelijk met 5, 6% werkloosheid. Ontwikkelingslanden met 30 a 35%. Vorig jaar gingen de prijzen van de goederen, die Jamaica uit Europa moet invoeren, met 9% omhoog, maar de prijs van suiker, waarvan Jamaica afhankelijk is, met 3%.
Zo werkt het vrije marktmechanisme. Zo is de honger en de verpaupering een feit.
Dan ervaar ik het als bemoedigend dat Willy Brandt voor drieduizend Hamburgers zegt dat een wereld waarin vorig jaar 400 miljard dollar voor bewapening werd uitgegeven en nog niet één tiende daarvan voor ontwikkelingshulp, een onaanvaardbare wereld is. En dat een wereld, waarin geen voortgang wordt gemaakt met beheersing van bewapening en met ontwapening, een lévensgevaarlijke wereld is. Ik zeg dit om de prioriteiten zuiver te stellen, om duidelijk te maken wat ons drijft en waarheen wij willen.
In de westelijke, geïndustrialiseerde landen zijn nu 17.000.000 werklozen. Veertig procent daarvan is jonger dan 25 jaar. Als wij onze ekonomie niet zo weten te

organiseren dat voor hen weer het perspektief op werk ontstaat, is het niet moeilijk te voorspellen welke verbittering en vertwijfeling zich gaat ophopen.
Wat kiest die jonge generatie met zoveel kans op werkloosheid? Vóór socialisme óf vóór nihilisme, fascisme? Dat is de vraag die ons moet bezighouden en die geen enkele verantwoordelijke regering één dag met rust mag laten.
Dit is geen tijd voor vriendelijkheden. Dit is geen tijd voor toedekkende bewegingen, voor grauwsluiers, voor pijnstillende verklaringen.
Waar stond, waar staat de PvdA?

Wij hebben vóór de verkiezingen onze kaarten op tafel gelegd. Centraal staat het scheppen van werk. Maar onder fundamenteel andere omstandigheden dan in het verleden. 1973 was een keerpunt in de ontwikkeling van de wereld- ekonomie. De tijd van de goedkope energie komt niet meer terug. Ekonomische groei blijft gewenst, maar een beperkte, selektieve groei. Daartoe zijn we verplicht als we rekening houden met de beperktheid van grondstoffen en energie. Daartoe moeten we onszelf verplichten als we ons bewust zijn van het onevenredig deel van de natuurlijke hulpbronnen dat het rijke westen opslokt.
Blij dat ik rij, maar 90% van alle auto's op de wereld worden gereden door 10% van de wereldbevolking.
Wij kiezen voor minder groei en het afremmen van onze konsumptiehartstocht.
Maar volledige werkgelegenheid bij geringe groei is moeilijk en niet alleen in ons systeem. Als we toch werk en ontplooingsmogelijkheden willen bieden, dan kan dat alleen met minder konsumptiestijging, minder loonstijging. Dan komt onverbiddelijk de keus op ons af tussen het inkomen van de werkenden en van degenen, die van het produktieproces zijn uitgesloten. Tussen partikuliere bestedingen en kollektieve uitgaven.
Wij hebben die keus gemaakt. We hebben vóór de verkiezingen duidelijk gemaakt dat wij de groei van de arbeidskosten willen beperken, mits daardoor meer werk, meer arbeidsplaatsen tot stand gebracht worden.
We hebben gekozen voor solidariteit tussen werkenden en niet-werkenden. Geen welvaartsgroei waarvan de werklozen en de invaliden en de bejaarden koud blijven en dat betekent voorrang voor kollektieve uitgaven boven partikuliere bestedingen.
We hebben gekozen voor delen van werk, waar dat zonder kostenverhogingen mogelijk

is. Het is mogelijk dat meer mensen hetzelfde werk doen als de werkenden bereid zijn daarvoor een inkomensoffer te brengen.
Dat alles is mogelijk als het de mensen mogelijk gemaakt wordt te begrijpen, waarvoor ze met minder inkomensgroei genoegen moeten nemen. Als ze zelf kunnen beslissen. Als ze weten wat er met winsten in de bedrijven gebeurt. Als er zelfstandige ondernemingsraden zijn. Als er vermogensaanwasdeling is. Als er arbeidsplaatsen-overeenkomsten kunnen worden afgesloten. Als de kwaliteit van de arbeid kan worden vergroot. Vijf jaar voor kwaliteit met de Industriebond NVV.
Ik heb er ook vandaag geen twijfel over dat arbeiders en employees bereid zijn daaraan mee te werken, als ze maar weten en zien waarvoor ze hun bijdrage leveren
Mensen zijn geen engelen, het zijn evenmin domme egoïsten.
Volledige en volwaardige werkgelegenheid is mogelijk, niet van vandaag op morgen, maar wel in een hardnekkig volgehouden beleid van eerlijk delen en maatschappelijke hervormingen.
Dat was de grote inzet van een tweede kabinet den Uyl. Dat stond op het spel bij de formatie. Een vooruitstrevend kabinet, want er zou veel van de mensen worden gevraagd.
Daarom moesten eisen worden gesteld aan program en samenstelling van dat kabinet.
"Het ging ook in die laatste fase niet primair om zetels en personen, maar om beleid."
Dat is een uitspraak van Andriessen en laat ik het daar nu helemaal mee eens zijn.
Hadden we niet zo grote problemen op te lossen, dan was misschien te redeneren geweest, wat doet een Kruisinga meer of minder er nou toe.
Maar vandaag kan niet met minder worden volstaan dan met een geloofwaardig kabinet, waarin mensen,bedreigd in hun werk en hun inkomen, vertrouwen kunnen stellen.
Wat het CDA heeft bereikt met zijn dubbele akkoord, is een dubbelzinnig kabinet, ongeloofwaardig in ontstaan en bestaan. Het kabinetsprogram is in luttele tijd vier, vijf maal bijgesteld. Het regeerakkoord met de VVD eerste druk, bracht onderhandelaar van Agt in vervoering. Van hoge kwaliteit en zeker aanvaardbaar voor het CDA, vond hij. Het bracht schrik en ontsteltenis bij het CDA. Eigenlijk niet amendeerbaar. Een andere geest, een andere mentaliteit dan "niet bij brood alleen", vonden de serieuzen. De tweede aflevering werd bijgesteld met tientallen volzinnen, maar het geraamte bleef door het dunne vel heen steken.
Toen kwam de regeringsverklaring, een ambtelijk verhaal met ontwijken van

noodzakelijke politieke keuzen.
Gezwegen werd over de koppeling van de sociale minima aan het minimumloon, over de huren, de samenvoeging van kinderbijslag en kinderaftrek met een niet onbelangrijke inkomensherverdeling ten gunste van de laagstbetaalden als door het vorig kabinet aan de kamer voorgesteld. Het moet gezegd, dat ook CDA- fraktieleider Aantjes er weinig van heel liet.
Toen kwam het regeringsprogram in vierde lezing op tafel. Toezeggingen, bijstellingen, bijbuigen, we willen vooral niet afwijken van het beleid van het kabinet den Uyl, werd de hoogste wijsheid.
Zuid Afrika. Het programmakkoord met de VVD snijdt het hart uit dat beleid.
Het mocht wat. We zullen precies uitvoeren wat het kabinet den Uyl besloot.

Een week later met de UCN ging het op dezelfde, meebuigende manier. Goed, de uitbreiding was weggegeven, maar in tweede en derde en vierde instantie kwam er telkens weer een koncessie bij.
De VVD slikte braaf alle vernederingen, maar de hemel hoorde ze brommen.
En een kind in de politiek kan. zien aankomen, dat Aantjes tot de terugtocht zal worden gedwongen. En dat de VVD haar tol zal eisen.
Trouwens, een kabinet dat in 2 maanden tijd vier maal van positie verandert, zal nog vele malen door de bocht gaan.
De Telegraaf en Elsevier die eerst hun geluk niet opkonden, beginnen te murmeren.
Hoogendijk spreekt verbolgen over de provokaties van het CDA.
Rietkerk zegt het veel deftiger "we zijn gelijkwaardige partners, bereid tot goede samenwerking, maar die bereidheid zal wel van beide kanten moeten komen." Ja, zo is het altijd begonnen.
Boersma wordt hardhandig terechtgewezen. Als die zegt, dat het beleid van het kabinet den Uyl door het nieuwe kabinet in hoofdlijnen moet worden voortgezet, dan is dat voor Rietkerk "volstrekt onaanvaardbaar". "Hij, dat is Boersma, wil kennelijk nog steeds niet aanvaarden dat wij een ander regeerakkoord gesloten hebben."
Trouwens, ook Aantjes wordt de les gelezen. Dat gebeurt door niemand minder dan de heer van Agt zelf. In Trouw dient hij zijn sermoen op na het debat over de regeringsverklaring. "Het is begrijpelijk, dat Aantjes zeker in het eerste debat na het optreden van dit kabinet, duidelijk heeft willen maken hoezeer het CDA de stabiliteit in de

Nederlandse politiek uitmaakt." "Maar het kan natuurlijk onmogelijk zo zijn dat een beleid, gevoerd met PvdA tot dezelfde uitkomsten voert als een beleid met de VVD." Aldus van Agt. Het is honingzoet, maar het smaakt naar azijn en hij heeft nog gelijk ook. "De inschikkelijkheid van de VVD heeft natuurlijk ook haar grenzen", zegt van Agt. Zo is dat. Wiegel kan dan wel al dat puin, dat hij zou ruimen, proberen in te slikken, maar dat houden je
kaken niet lang vol. Je kunt niet door het land trekken met de bewering dat er meer dan tien miljard bezuinigd kan worden, stemming maken tegen de sociale voorzieningen, het vorige kabinet beschuldigen van bluf en dan zelf in een kabinet gaan zitten en de zoete broodjes van Aantjes bakken.
Elsevier is duidelijks" Dus geen voortzetting van het beleid van het kabinet den Uyl. Dit zou ook te gek voor woorden zijn. De VVD zou tegenover haar achterban volstrekt ongeloofwaardig worden, wanneer er geen ander beleid uit de bus zou komen". De heer van Agt zal daar niet zoveel moeite mee hebben.
Nogmaals in Trouw "Ik heb soms een zekere behoefte, al vóór ik ploegleider werd van deze koalitie overigens, om het op te nemen voor de VVD". Het moet tot zijn eer gezegd, dat hij deze behoefte zelden heeft onderdrukt.

Maar voor Aantjes ligt dat anders. Hij wordt er door de Minister-President hardhandig aan herinnerd, dat hij zijn stem gegeven heeft aan dit kabinet, weliswaar onder de klausulering het kritisch van week tot week te volgen, maar hij heeft het ten principale zijn steun meegegeven en hij is nu woordvoerder van de 49, zo wordt ie vanuit de hoogte voorgehouden.
Ik twijfel niet aan de oprechtheid van Aantjes, maar wel dit. Toen de formatie vastliep heeft hij uitgeroepen, dat hij zó de redevoering kon schrijven, die Den Uyl voor het kongres van zijn partij moest houden.
Ik zou niet graag de redevoering schrijven, die de heer Aantjes nu moet houden.
Natuurlijk, de VVD is ongeloofwaardig als er geen ander beleid uit de bus komt en het CDA is ongeloofwaardig als de kontinuiteit wordt losgelaten. Maar is het niet zo, dat een partij die in één formatie twee verschillende akkoorden sluit per definitie ongeloofwaardig is?
De akkoorden verschillen hemelsbreed, ook al zijn er zinnen gelijk.
Ze verschillen in uitgangspunt en doelstelling, in sfeer en in prioriteitsstelling .

Het akkoord met PvdA en D'66 is met alle tekortkomingen geïnspireerd door het bewustzijn dat een herstrukturering van de wereldekonomie nodig is, een nieuwe internationale orde, dat we een nieuw groeimodel behoeven en een andere waardering van de arbeid. Het probeert bestaande instrumenten te richten op verkleining van inkomensverschillen en het opheffen van achterstand en bevat nauwkeurige afspraken over het totstandbrengen van nieuwe instrumenten om dat te bereiken. Dat zijn de hervormingsvoorstellen.
Het akkoord van CDA en VVD kiest voor partikuliere bestedingen boven de instandhouding van sociale voorzieningen, met zijn streven naar een koopkrachtgarantie voor inkomens tot 50.000 gulden en de nullijn voor belasting en premiedruk. De hervormingsvoorstellen verdwijnen goeddeels onder water. Onteigening zal gebeuren op grondslag van de verkeerswaarde- minus, het amendement De Bekker. Wat slechts taktiek heette met de Partij van de Arbeid wordt verheven doelstelling met de VVD. En dan toch maar spreken over het vragen van offers van de mensen. Heus, de VVD komt wel aan haar trekken.
Het debat over de regeringsverklaring was amper koud of staatssekretaris De Graaf zette de hoogte van de sociale uitkeringen inklusief de WAO weer op de tocht. Het CNV toonde zich onaangenaam verrast. Geurtsen, vooraanstaand VVD-kamerlid vond dat de sociale minima toch op de helling moesten. Andriessen ziet mogelijkheden bij de huursubsidies. Zonder de sociale minima aan te tasten? We bouwen woningwetwoningen niet voor rijkaards en het overgrote deel van de individuele huursubsidies komt ten goede aan mensen met minimum-inkomens en sociale uitkeringen.

Laat er geen misverstand zijn. Ook het tweede kabinet den Uyl zou hebben bezuinigd. Zoals het vorige kabinet in een aantal sektoren heeft gedaan.
In de gezondheidszorg, de akademische ziekenhuizen, de aanvangssalarissen van akademici, de hooglerarensalarissen, de topfunkties in overheidsdienst, de bewindsliedensalarissen niet het minst, de gezinsverzorging, pijnlijke ingrepen soms, maar er was een duidelijke gerichtheid de mensen met de lage inkomens niet te treffen. Er liggen voorstellen om op kinderbijslag en kinderaftrek op basis 1981 meer dan een miljard te bezuinigen, maar wel met een verbetering ten gunste van de laagste inkomens. Er zijn voorstellen uitgewerkt in de sfeer van de volumebeperking, dat wil

zeggen: minder mensen in de WAO en de werkloosheidswetten. Dat betekent, dat je gedeeltelijk invaliden moet inschakelen in het arbeidsproces, zoals ons verkiezingsprogram vraagt. Er zijn ook besparingen op de uitvoeringskosten mogelijk. Dat kan als konsekwent gekozen wordt voor solidariteit en de voorwaarden daartoe worden geschapen.
Daarom zijn arbeidsplaatsenovereenkomsten zo van wezenlijk belang, omdat ze het de werknemers mogelijk maakt om solidair te zijn. Daarom steunen we nu de vakbeweging in haar strijd om die overeenkomsten. Daarom vinden we dat de regering moet tonen het grote belang daarvan te onderkennen.
Maar het kabinet torpedeert het sociale klimaat als Pais over de middenschool spreekt als over een grauwe eenheidsworst en de enormiteit debiteert dat het niet uitmaakt of je nu op 12, 13 of 14 jarige leeftijd wordt
geselekteerd, als ze op latere leeftijd maar weer de draad van het onderwijs zouden kunnen opnamen. Want de vroege selektie is overal de hefboom bij uitstek van sociale gelijkheid.
Het is duidelijk geen voortzetting van het beleid van het kabinet den Uyl.
Dit zou ook te gek voor woorden zijn. Er waait een andere wind. Agee krijgt geen kans op beroep bij de Raad van State. De vergunning voor de uitbreiding van Almelo ingevolge de kernenergiewet is gegeven, nog vóór enige reaktie van verdragspartners op de nadere voorwaarden bekend is.
Van Houwelingen heeft zijn woorden later afgezwakt, zegt van Aardenne.
De inspraak van gemeenteraden op de benoeming van burgemeesters via vertrouwenskommissies wordt, als het aan Wiegel ligt, teruggedraaid.
Het kabinet heeft de bezuinigingsvoorstellen opgeschort tot juni. Vast staat wel dat meer uitgegeven zal worden aan defensie en wegenbouw.
Heus de VVD, of zeg ik beter de rechtervleugel van het CDA, komt wel aan haar trekken. Dat ligt opgesloten in aard en samenstelling van dit kabinet.

Zeker,de euforie van Telegraaf en Elsevier zal niet voortduren, maar de juichkreten van uiterst rechts, toen het meesterstuk voltooid was, hebben te luid geklonken. Ook in de politiek heeft iedereen zijn eigen tolbaas, bij wie
afgerekend moet worden.

Het nieuwe kabinet heeft ook een stukje eigen filosofie op tafel gelegd. Dat gold dan de eigen verantwoordelijkheid, die mensen dragen voor eigen en eikaars welzijn en de terughoudendheid van de overheid die daarmee gepaard zou moeten gaan.
Het siert Aantjes, dat hij ook daar bezwaar tegen aangetekend heeft, want die filosofie is gevaarlijk. Rietkerk zei het veel duidelijker. De kollektiviteit is voldoende aan haar trek gekomen, het wordt nu weer tijd voor het individu.
Het is het oude liberale misverstand. Socialisten verdedigen niet de kollektiviteit terwille van de kollektiviteit. De overheid terwille van de overheid.
Want de overheid, dat zijn ministers en ambtenaren, diensten en bureau's met duizend en één tekortkomingen. En er bestaat in de geschiedenis van het socialisme een niet onbekende theorie over de afsterving van de staat als een hogere trap van socialisme. Daar steekt een kern van waarheid in. Maar er is wel een belangrijke, beslissende voorwaarde. Dat inkomen, kennis en macht rechtvaardig zijn verdeeld. De zwakken beschermd en macht toegeschoven krijgen en de sterken worden gebreideld en beteugeld in hun machtsuitoefening. En daar lijkt het nog niet op, niet in de wereld en niet in ons land.
Het kabinet heeft de spreiding van inkomen, kennis en macht op sterk water gezet. Akkoord, het zou van dit kabinet onoprecht hebben geklonken. Maar zolang de ongelijkheid zo groot, de macht zo ongelijk verdeeld, de achterstand zo diep is ingebrand in onze samenleving, hebben wij een sterke overheid nodig om ongelijkheid te weren. De wet is de moeder van de vrijheid. En op het overheidshandelen kunnen wij invloed uitoefenen, binnen en buiten het parlement. Nooit volledig, als regeringspartij beter dan als oppositie, maar dankzij dat wonder van het algemeen kiesrecht, telt elke stem.
De invloed, die socialisten uitoefenen op ondernemingen en instellingen , op partikuliere organisaties is als regel beperkt. Een groot deel van de maatschappelijke organisaties buiten de vakbeweging wordt nog altijd overwegend beheerst door liberalen en konfessionelen. Meer dan de helft van onze bevolking bestaat nog altijd uit mensen, die alleen lagere school of een lagere beroepsopleiding hebben gehad. En veel meer dan de helft daarvan zijn vrouwen. Mensen met een hogere opleiding, heb ik in de kamer gezegd, kunnen zich zelf helpen, zij organiseren zich, zij oefenen macht uit. Mensen met een lagere opleiding zijn afhankelijk, kwetsbaar, aangewezen op een beschermende en verzorgende overheid.
Dat geldt voor gemeente- en provinciale besturen, dat geldt voor het land.

Daarom moeten wij gewaarschuwd zijn. De onderstroom van dit kabinet is het terugdringen van de overheid, het omlaagdrukken van de kollektieve sektor, het meer vrij baan geven aan de partikuliere krachten en machten. En dat betekent vandaag de dag verharding en vergroting van de ongelijkheid. Wij zijn niet blind voor de gevaren van burokratie en verstarring bij de overheid en bij gemeenschaps- organen. Daarom vechten we voor demokratisering en politisering van het bestuur in gemeente en provincie. Voor meer openbaarheid en grotere kontroleerbaarheid van bestuur en bestuurders, voor een open wisselwerking tussen bestuur en burgers. Rietkerk heeft gezegd, dat dit kabinet meer in overeenstemming zou zijn met de Tijdgeest dan een tweede kabinet Den Uyl. Nu ken ik de Tijdgeest vooral als een winkel, waar je uitstekende bedden kunt kopen en misschien heeft hij wel een beetje gelijk dat het er thans op lijkt alsof een grote vermoeidheid over de samenleving schuift en velen in de verleiding komen twee ogen te sluiten. Die rot- televisie met die eindeloze beelden van hongerende en stervende kinderen in de Sahel of in India. De neutronenbom en de ruimteraketten, die een stukje aarde in Canada vergiftigen.

Het nieuwe kabinet doet het allemaal wat rustiger aan. Niet dat gehaaste en gedrevene en vermoeiende. Maar ik denk dat we de tijd niet hebben om uit te drijven. Ik ben weer terug op de vergadering van de Socialistische Internationale. En ik hoor de minister president van Jamaica Michael Manly, woordvoerder van de groep van 77 weer zeggen, nuchter en onverbiddelijk-, de noord-zuid verhouding is volkomen vastgelopen; mijn land en veel landen in de Derde Wereld balanceren op de grens van honger en wanhoop. En ik hoor Willy Brandt weer zeggen als wij bij de SALT onderhandelingen en in Wenen bij de onderhandelingen geen voortgang maken dan zal wat de Derde Wereld behoeft, gestoken worden in de ontwikkeling van telkens weer nieuwe wapensystemen.

En ik ben weer terug in eigen land. CAO-onderhandelingen die vastlopen; arbeids-plaatsenovereenkomsten , die niet van de grond komen; 80.000 jongeren, die vragen om werk; 1O.OOOden vrouwen die vragen om een gelijk recht op werk. Bezuinigingen op sociale uitkeringen die als een dreigende wolk boven het bestaan van honderd-duizenden hangen, bezuinigingen op overheidsuitgaven, die gemeenten en provincies zullen raken.

Alleen een geweldige inspanning, gebaseerd op eerlijk delen, de bereidheid nieuwe

verantwoordelijkheid te aanvaarden, mits uitzicht wordt. geopend op het overwinnen van ongelijkheid, kan onze samenleving uit de krisis van vandaag leiden.
Wij waren bereid die inspanning te leveren als regeringspartij in een nieuw kabinet. En we zijn daartoe door de kiezers cpgeroepen.

Het CDA heeft nee gezegd tegen ons en D'66. Dat is hun verantwoordelijkheid.
Wij hebben nee gezegd tegen het CDA, toen wij vonden dat de minimum-voorwaarden kwamen te ontbreken om het beleid dat nodig is, geloofwaardig te voeren.
Dat nee is ook onze verantwoordelijkheid.
Wij kunnen en willen ons van die verantwoordelijkheid kwijten door in oppositie volledig te staan voor wat wij de kiezers hebben voorgehouden.
Dat was geen populaire boodschap, wel een verhaal van hoop voor de mensen, die nog zo weinig macht hebben, die zo afhankelijk zijn van wat anderen over hen beschikken.
We zullen in oppositie het kabinet van Agt-Wiegel dwingen het beleid van het vorige kabinet voort te zetten, waar het maar kan. En waar het kabinet dat weigert, omdat het dat niet mag van Wiegel en niet kan van van Agt, zullen we het met alle kracht bestrijden.
Niet goedkoop, niet met overslaande stem, maar wel met de kracht van overtuiging. Wij zijn niet machteloos, al zijn CDA en VVD aan de macht. De minister-president is er vast van overtuigd dat bij de Statenverkiezingen het CDA zal winnen en de grootste partij zijn.
Zeker, we weten het allemaal, bij Statenverkiezingen komen veel kiezers maar moeilijk naar de stembus en de PvdA pleegt dam lager te scoren.
Zeker, dat kan zich weer voordoen. Maar er is wel iets veranderd in dit land. Mensen zien door de facade heen en de stembusuitspraak van 25 mei 1977 staat recht overeind.
Als wij trouw zijn, zullen de kiezers ons trouw blijven.
"Dat kabinet van jou, komt daar nou nog iets van" zo hoor ik soms de mensen onuitgesproken vragen. En dan antwoord ik met de woorden van Theodor Herzl, de stichter van de staat Israël "wenn du es willet, ist es kein Marchen": als jullie het willen, is het geen sprookje.